

Н. С. СОКОЛОВА (ВАТ «КВБЗ», Кременчук),
Т. Г. СОКОЛОВА (КДПУ ім. М. Остроградського, Кременчук)

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «ГРОШОВІ ПОТОКИ»

Проаналізовано сутність та зміст грошових потоків підприємства, виявлено основні підходи до тлумачення поняття грошових потоків, уточнено визначення «грошових потоків».

Ключові слова: грошові потоки підприємства, тлумачення поняття, уточнення визначення

Проанализированы суть и содержание денежных потоков предприятия, показаны основные подходы к трактовке понятия денежных потоков, уточнено определение «денежных потоков».

Ключевые слова: денежные потоки предприятия, трактовка понятия, уточнение определения

The matter and content of the cash flows of any organization have been analyzed, the fundamentals to the determination of the cash flows have been singled out, the concept of cash flow have been defined more precisely

Keywords: cash flows of organization, interpretation of term, refining definition

Побудова ефективної фінансової системи на підприємстві є запорукою його успішного існування. Управління грошовими потоками входить до складу фінансового менеджменту на підприємстві і здійснюється на базі фінансової політики, яку провадить підприємство, є одним із найактуальніших проблем теорії і практики фінансового управління на підприємстві сьогодні.

Проблема управління грошовими потоками на підприємстві полягає в тому, що існує дефіцит грошових засобів на підприємстві для забезпечення його поточної, фінансової та інвестиційної діяльності, який спричиняється низькою ефективністю залучення та використання грошових ресурсів в умовах обмеженості фінансових інструментів, технологій та механізмів.

Значний внесок у розвиток теоретичних проблем управління грошовими потоками на підприємстві та висвітлення сутності категорії «грошові потоки» належить зарубіжним та українським вченим: Бланку І. А., Бочарову В. В., С. Брігхему, Дж. К. Ван Хорну, Е. Нікхбахту, Райсу Т., Лігоненко Л. О., Поддєрьогіну А. М., Терещенко О. М., Кінгу М. М., Тяну Р. Б. та ін. економістам.

Разом з тим, проблеми управління грошовими потоками на підприємстві залишаються ще недостатньо визначеними. Не існує єдиного підходу до визначення поняття «грошових потоків», вчені по-різному розкривають питання щодо управління грошовими потоками. Залишається ще багато аспектів, які мають бути детально вивчені. Але без вивчення змісту та сутності поняття «грошових потоків» немає під-

ґрунтя для подальшого дослідження питань щодо управління грошовими потоками.

Тому метою даної статті є визначення сутності та поняття категорії «грошові потоки».

У економічній літературі зустрічаються різні точки зору щодо визначення поняття грошові потоки. Визначення поняття грошові потоки є дискусійним серед великого кола науковців. Підходи до визначення поняття грошові потоки наведені у табл. 1.

Бланк І. А. уявляє грошовий потік як «фінансовий кровообіг» господарського організму підприємства. Передумовою досягнення високих кінцевих результатів господарської діяльності підприємства в цілому є ефективно організовані грошові потоки, які є найважливішим симптомом його «фінансового здоров'я». Він вважає, що грошовий потік підприємства являє собою сукупність розподілених у часі надходжень і виплат грошових коштів за окремими інтервалами періоду часу що розглядається, генерованих його господарською діяльністю [3, с. 132].

Бочаров В. В. визначає грошові потоки як рух фінансових ресурсів у часі, так і як обсяг всіх грошових коштів, які не враховують при розрахунку прибутку, що отримує або виплачує підприємство протягом звітного чи планового періоду. У Бочарова грошовий потік включає різні види потоків, які обслуговують господарську діяльність підприємства [4, с. 480].

І. В. Ліпсіц наводить таке визначення: «Потік грошей – сума прибутку (до оподаткування), амортизаційних і резервних відрахувань різного роду, врахованих у бухгалтерських реєстрах, але не виплачених у готівковій формі на сторону» [15].

С. Брікхем стверджує, що грошовий потік – це фактичні чисті готівкові кошти, які надходять у фірму чи витрачаються нею протягом деякого визначеного періоду [5, с. 425].

Джонсон Е. називає потоком коштів – рух грошей у бізнесі, що є ключовим чинником його прогресу й успіху [7].

Так, Е. Нікбахт та А. Гроппеллі розглядають грошовий потік як «міру ліквідності компанії», що складається з «чистого доходу і безготівкових витрат, таких як амортизаційні відрахування». У цьому випадку грошового потоку він представлений, з одного боку, як сутність, а з іншого – як основні його складові [8, с. 75].

Коваленко Л. О. та Ремньова Л. М. наголошують, що «грошові потоки» – це надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів у результаті виробничо-господарської діяльності [11].

Т. Райс поділяє грошові потоки на чисті, традиційні і операційні. Чистий грошовий потік представляє собою зміну грошових коштів, що знаходяться у розпорядженні підприємства, за період, що аналізується. Традиційний потік – це приблизна оцінка надходжень грошових коштів від виробничої діяльності. Він визначається з використанням припущення, що надходження коштів можна оцінити, додавши компенсаційні статті витрат до чистого прибутку (наприклад, амортизацію). Під операційним потоком розуміється сума фактичних надходжень грошових коштів від операцій за визначений період. Як правило, при цьому не враховуються фінансові виплати (якщо це не є основна діяльність підприємства). Таким чином, Т. Райс визначає загальний грошовий потік як всі грошові надходження і виплати [8, с. 75].

Дж. К. Ван Хорн стверджує, що поняття грошових коштів та грошових потоків можна трактувати по-різному в залежності від завдань аналізу. Як правило, грошові кошти і грошові потоки розглядають як готівку або робочий оборотний капітал, тобто у вузькому або широкому тлумаченні цього поняття. Він говорить, що «рух грошових коштів фірми являє собою безперервний процес». Активи фірми являють собою чисте використання коштів, а пасиви – чисті джерела. Обсяг коштів коливається в часі в залежності від обсягу продажів, інкасації дебіторської заборгованості, капітальних видатків і фінансування [6, с. 181].

На погляд Л. А. Бернстайна: «сам по собі, що не має відповідного тлумачення термін «потоки грошових коштів» (у його буквальному розумінні) позбавлений змісту». Компанія може

мати приплив коштів (тобто грошові надходження), і вона може мати відтік коштів (тобто грошові виплати). Більш того, ці грошові припливи й відтоки можуть ставитися до різних видів діяльності – виробничої, фінансової або інвестиційної. Можна визначити відмінність між припливами й відтоками коштів для кожного із цих видів діяльності, а також для всіх видів діяльності підприємства у сукупності. Ці відмінності найкраще віднести до чистих припливів або чистих відтоків коштів [2, с. 333].

Лігоненко Л. О. та Ситник Г. В.: «грошові потоки підприємства – це система розподілених в часі надходжень та видатків грошових коштів, що генеруються його господарською діяльністю і супроводжують рух вартості, виступаючи зовнішньою ознакою функціонування підприємства» [13, с. 6].

А. В. Попов вважає, що грошовий потік – це рух, тобто приплив і відтік коштів у фірмі.

І. Бернар, Ж.-К. Коллі стверджують, що грошовий потік відображає вартість обмінюваних товарів і послуг, а також рух боргових вимог, які є формою грошового обміну [1, с. 137].

У Тяна Р. Б грошовий потік складається з вхідного (надходження від реалізації продукції та інші надходження) і вихідного (виплата заробітної плати, платежі субпідрядникам і постачальникам та ін.). Різниця між вхідним і вихідним грошовим потоком утворює прибуток [18, с. 125].

Терещенко О. О. використовує поняття Cash-flow (рух грошових коштів). Основою розрахунку загального Cash-flow є операційний Cash-flow, який характеризує величину чистих грошових потоків, що утворюються в результаті операційної діяльності, тобто частину виручки від реалізації, яка залишається в розпорядженні підприємства в певному періоді після здійснення всіх грошових видатків операційного характеру. Цей показник можна розглядати як критерій оцінки внутрішнього потенціалу фінансування підприємства. Достатній розмір операційного Cash-flow створює сприятливі передумови для залучення фінансових ресурсів із зовнішніх джерел [17, с. 181].

Кірейцев Г. Г., покладаючись на визначення Т. Райса, наголошує, що управління грошовими потоками передбачає комплексні заходи, тому що готівкові кошти, з одного боку, є складовою оборотних активів, з іншого – їх обсяги, шляхи надходження та вибуття залежать, в першу чергу, від зміни обсягів виробничих запасів, стану дебіторської та кредиторської заборгованості, платежів до бюджету тощо [8, с. 75].

Підходи до визначення категорії «грошові потоки»

Автори	Підходи до визначення поняття «грошові потоки»
Бланк І. А.	сукупність розподілених у часі надходжень і виплат грошових коштів
Бочаров В. В.	1) рух фінансових ресурсів 2) обсяг грошових коштів
Ліпсіц І. В.	потік грошей – сума прибутку (до оподаткування), амортизаційних і резервних відрахувань
Брігхем Є.	фактичні чисті готівкові кошти
Бернстайн Л. А.	приплив коштів і відтік коштів
Дж. К. Ван Хорн	як готівку або робочий оборотний капітал, рух грошових коштів
Лігоненко Л. О. та Ситник Г. В.	це система розподілених в часі надходжень та видатків грошових коштів
Тян Р. Б.	вхідний і вихідний товар
Бернар І., Коллі Ж.-К.	вартість товарів і послуг
Коллас Б.	надлишок коштів
Кірейцев Г. Г., Райс Т.	грошові надходження і виплати
Павлова Л. Н.	потоки капіталу
Терещенко О. О.	Cash-flow (рух грошових коштів)
Коваленко Л. О. та Ремньова Л. М.	надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів
Кінг А. М.	тотальне управління грошовими потоками
Поддєрьогін А. М.	сукупність послідовних подій, які пов'язані із фактом зміни власника грошових коштів
Попов А. В.	рух, тобто приплив і відтік коштів
Нікбахт Е. та Гроппеллі А.	міра ліквідності компанії
Сорокіна О. М.	різні види потоків
Ковальов В. В.	приплив і відтік

Кінг А. М. вважає, що основою менеджменту підприємства є система тотального управління грошовими потоками [9, с. 23].

Під загальним грошовим потоком Б. Коллас розуміє надлишок коштів, що утвориться на підприємстві в результаті всіх операцій, пов'язаних і не пов'язаних із господарською діяльністю. Таким чином, він складається з господарського залишку коштів (грошовий потік від господарської діяльності) і грошового потоку, не пов'язаного з господарською діяльністю [12].

Павлова Л. Н. розглядає не весь грошовий потік, а тільки потоки капіталу, від яких зале-

жить рівень потоків грошових засобів [14, с. 217].

Поддєрьогін А. М. стверджує, що грошовий потік можна представити як сукупність послідовних подій, які пов'язані із відособленим та логічно завершеним фактом зміни власника грошових коштів з приводу виконання договірних зобов'язань між суб'єктами господарювання, іншими економічними агентами (державою, домогосподарствами, міжнародними організаціями). З іншого боку, грошові потоки, генеровані суб'єктом господарювання протягом певного періоду, що аналізується, формують також

грошовий потік, який надалі називається сукупним грошовим потоком підприємства [19, с. 57].

Сорокіна О. М. зазначає, що поняття «грошових потоків» є агрегованим та включає різні види потоків і пропонує використовувати в кожному конкретному випадку уточнене визначення грошових потоків, а саме: сукупний грошовий потік, грошовий потік від поточної діяльності [16].

У Ковальова В. В. грошовий потік складається з двох частин: припливу грошових засобів як результату продажу виробленої фірмою продукції та відтоку як результату сплати за залучені фірмою ресурси [10, с. 454].

Аналізуючи вищевикладене, можна стверджувати, що існує багато поглядів на визначення поняття грошових потоків, але немає однозначного його тлумачення. Умовно можна виділити два підходи до визначення поняття грошові потоки, а саме як різницю між отриманими і виплаченими підприємством грошовими коштами, та як рух грошових коштів. На нашу думку, другий підхід є більш доцільним, оскільки саме потік визначається як рух.

На погляд авторів, грошові потоки – поняття агреговане, яке включає різні види цих потоків, які обслуговують господарську діяльність підприємства. Грошові потоки – це рух грошових засобів, які виникли в результаті господарської, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Бернар, И. Толковый экономический и финансовый словарь. Т. 1 [Текст] / И. Бернар, Ж.-К. Колли. – М.: Международные отношения, 1994. – 874 с.
2. Бернстайн, Л. А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация [Текст] / Л. А. Бернстайн : [пер. с англ.]; науч. ред. перевода чл.-кор. РАН И. И. Елисеев. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 624 с.
3. Бланк, И. А. Основы финансового менеджмента. Т. 2 [Текст] / И. А. Бланк. – К.: «Ника-Центр» «Эльга», 2000. – 512 с.
4. Бочаров, В. В. Корпоративные финансы [Текст] / В. В. Бочаров, В. Е. Леонтьев. – СПб.: Питер, 2004. – 592 с.
5. Брігхем, С. Основы фінансового менеджменту [Текст] / С. Брігхем. – К.: Молодь, 1997. – 1000 с.

6. Ван Хорн, Дж. К. Основы управления финансами [Текст] / Дж. К. Ван Хорн : [пер. с англ. под ред. Я. В. Соколова]. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 800 с.
7. Джонс, Э. Деловые финансы [Текст] / Э. Джонс. – М.: Олимп-Бизнес, 1998. – 231 с.
8. Фінансовий менеджмент [Текст] : навч. посібник / за ред. Г. Г. Кірейцева. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 531 с.
9. Кинг, А. М. Тотальное управление деньгами [Текст] / А. М. Кинг. – СПб.: Полігон, 1999. – 448 с.
10. Ковалев В. В. Финансовый менеджмент: теория и практика [Текст] / В. В. Ковалев. – М.: ТК Велби. Изд-во Проспект, 2007. – 1024 с.
11. Коваленко, Л. О. Фінансовий менеджмент [Текст] : навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова. – К.: Знання, 2005. – 485 с.
12. Колас, Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы [Текст] : учеб. пособие / Б. Колас : [пер. с фр. под ред. проф. Я. В. Соколова]. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. – 576 с.
13. Лігоненко, Л. О. Управління грошовими потоками [Текст]: навч. посіб. / Л. О. Лігоненко, Г. В. Ситник. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 255 с.
14. Павлова, Л. Н. Финансовый менеджмент [Текст] : учеб. для вузов / Л. Н. Павлова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 269 с.
15. Словарь коммерсанта: толковый русско-английский и англо-русский [Текст] / под ред. И. В. Липсица. – М.: Машиностроение, ИНФРА-М, 1996. – 334 с.
16. Сорокина, Е. М. Анализ денежных потоков предприятия [Текст] / Е. М. Сорокина. – (Теория и практика в условиях реформирования российской экономики) // Финансы и статистика. – 2003. – С. 136.
17. Терещенко, О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання [Текст] : навч. посібник / О. О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.
18. Тянь, Р. Б. Планування діяльності підприємства [Текст] : навч. посібник / Р. Б. Тянь. – К.: МАУП, 1998. – 156 с.
19. Фінансовий менеджмент [Текст] : підручник / под ред. проф. А. М. Поддєрьогіна. – К.: КНЕУ, 2005. – 535 с.

Надійшла до редколегії 18.05.2010.
Прийнята до друку 27.05.2010.